

BOSHLANG'ICH SINFI ONA TILI DARSLARIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRUVCHI MASHQLAR TIZIMI

Termiz Iqtisodiyoy va servis universiteti o'qituvchisi,

Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinfi ona tili darslarida o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiluvchi mashqlar tizimining didaktik va metodik xususiyatlari yoritiladi. Kommunikativ kompetensiya tinglab tushunish, og'zaki va yozma nutqni shakllantirish, fikrni izchil ifodalash, suhbatdosh bilan muloqotga kirishish hamda nutq vaziyatiga mos til vositalaridan foydalanish ko'nikmalarining o'zaro birligi sifatida talqin etiladi. Mashqlarni reproduktiv, konstruktiv, produktiv va ijodiy guruhlariga ajratish, ularni o'quvchilarning yosh xususiyatlari va nutqiy ehtiyojlariga muvofiq bosqichma-bosqich tashkil etish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, kommunikativ vaziyatlarga asoslangan topshiriqlarni dars jarayoniga tatbiq etishning metodik imkoniyatlari hamda o'quvchilar nutqiy faolligini baholash mezonlari taklif etiladi. Maqola boshlang'ich ta'limda ona tili mashqlarini amaliy muloqot bilan uyg'unlashtirishga doir metodik tavsiyalarni ishlab chiqishga yo'naltirilgan.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, ona tili, kommunikativ kompetensiya, nutqiy faoliyat, mashqlar tizimi, og'zaki nutq, yozma nutq, dialog, monolog, kommunikativ vaziyat, ijodiy topshiriq, nutqiy ko'nikma.*

Kirish

Bugungi boshlang'ich ta'lim tizimida ona tilini o'qitishning asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarga til birliklari haqidagi bilimlarni berish bilan bir qatorda, ularni kundalik hayotda samarali muloqot qilishga tayyorlashdan iborat. Chunki tilni bilish uning grammatik qoidalarini o'zlashtirish bilangina cheklanmaydi. O'quvchi o'z fikrini aniq ifodalashi, boshqalarning fikrini tinglab

tushunishi, savollarga mazmunli javob berishi va muayyan vaziyatda mos nutqiy vositalarni tanlay olishi zarur. Shu nuqtayi nazardan, boshlang'ich sinf ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish ta'lim mazmunining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Kommunikativ kompetensiyaning dastlabki asoslari boshlang'ich sinflarda shakllanadi. Mazkur davrda o'quvchilar lug'at boyligini kengaytiradi, gap tuzish, matn mazmunini anglash, suhbatda ishtirok etish va mustaqil fikr bildirish ko'nikmalarini egallaydi. Ushbu ko'nikmalarning qay darajada rivojlanishi darsda qo'llaniladigan mashqlarning mazmuni, izchilligi va amaliy yo'nalishiga bevosita bog'liq. Agar topshiriqlar faqat qoidani takrorlash yoki tayyor namunani ko'chirish bilan cheklansa, o'quvchining mustaqil muloqotga kirishish imkoniyatlari yetarli darajada kengaymaydi.

Shuning uchun ona tili darslarida reproduktiv mashqlar bilan bir qatorda, fikrlashni faollashtiruvchi, savol-javobga undovchi, vaziyatga mos nutq yaratishni talab qiluvchi konstruktiv va ijodiy topshiriqlardan foydalanish muhimdir. Bunday mashqlar o'quvchini til materialini amaliy qo'llashga, fikrini dalillashga, suhbatdoshining nuqtayi nazarini hisobga olishga va nutqiy vaziyatni mustaqil tahlil qilishga yo'naltiradi.

Maqolaning dolzarbligi kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan mashqlarni yagona metodik tizim asosida tanlash va tashkil etish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi boshlang'ich sinf ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantiruvchi mashqlarning asosiy turlarini aniqlash, ularning o'zaro izchilligini asoslash hamda amaliy qo'llashga doir metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida mashqlarning kommunikativ maqsadga muvofiqligi, o'quvchi faolligini ta'minlashi, nutqiy mustaqillikni rivojlantirishi va baholash imkoniyatlari asosiy tahlil mezonlari sifatida belgilanadi.

Adabiyotlar tahlili

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalasi til ta'limi, pedagogika va psixologiya fanlarining o'zaro tutashgan yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Mazkur muammoni o'rganishda o'quvchining nutqiy faoliyati, til vositalarini amaliy qo'llashi, mustaqil fikrlashi va ijtimoiy muloqotga kirishishi bilan bog'liq nazariy qarashlarga tayanish lozim.

J. Deweyning *How We Think* asarida ta'lim jarayonida refleksiv fikrlash, muammoni anglash va asoslangan xulosaga kelishning ahamiyati yoritilgan. Ushbu qarashlar ona tili darslarida o'quvchini tayyor javobni takrorlashdan ko'ra, fikr yuritish, savol qo'yish va o'z fikrini izohlashga undaydigan mashqlarni tashkil etish uchun nazariy asos bo'la oladi [1]. J. S. Brunerning *The Process of Education* asarida esa bilimlarni o'zlashtirishda o'quvchining faol ishtiroki va mazmunni anglashga yo'naltirilgan ta'limning o'rni ta'kidlanadi. Bu yondashuvlar kommunikativ topshiriqlarni o'quvchining yosh xususiyatlari, avvalgi bilimlari va mustaqil faoliyat darajasi bilan uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi [2].

O'zbek tilini o'qitish metodikasiga oid adabiyotlar orasida K. Qosimova, S. Matchonov, X. G'ulomova, Sh. Yo'ldosheva va Sh. Sariyev muallifligidagi *Ona tili o'qitish metodikasi* asari muhim o'rin tutadi. Ushbu yo'nalishdagi metodik qarashlar boshlang'ich sinflarda til hodisalarini o'rgatish, o'quvchilarning nutqini o'stirish va mashqlarni ta'lim maqsadlariga muvofiq tashkil etish masalalarini tahlil qilish uchun tayanch bo'lib xizmat qiladi. Biroq kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda mashqning faqat til hodisasini o'zlashtirishga emas, balki real yoki shartli muloqot vaziyatida fikr almashishga yo'naltirilganligi ham alohida hisobga olinishi zarur.

Jumladan, J. Zokirovning "The Importance of Strengthening Lessons in Students' Mother Tongue and Reading Literacy" [3] maqolasi ona tili va o'qish savodxonligini mustahkamlash masalasiga, "Boshlang'ich sinf ona tili darsliklarida mashqlarning xususiyatlari" [4] ishi esa mashqlarning didaktik xususiyatlarini o'rganishga tegishli. "Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida klaster metodlaridan foydalanish" maqolasi o'quv faoliyatini faollashtirish usullarini, "Sifatli ta'lim berishda zamonaviy ona tili va o'qish savodxonligi darsligining roli" ishi esa darslikning ta'limiy imkoniyatlarini tahlil qilish uchun mavzuga daxldor manbalar hisoblanadi [5].

Shuningdek, “The Importance of Effective Use of Exercise Types in Primary Education Mother Tongue Lessons” [6] maqolasi mashq turlaridan samarali foydalanish, “The Importance of Visual Methods in Increasing Primary School Students’ Interest in the Mother Tongue” [7] ishi ko‘rgazmali metodlar, “Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining lug‘at boyligini oshirishga qaratilgan mashqlar” maqolasi esa o‘quvchilarning lug‘at boyligini rivojlantirish masalalari bilan bog‘liq. “Zamonaviy ona tili va o‘qish savodxonligi fanining yangilanishi, mazmuni va ahamiyati” hamda “Types of Methods Used in Elementary Reading Lessons” ishlari ham ona tili ta’limining mazmuni va metodik usullarini yoritishda foydalanilishi mumkin[8].

Tahlil qilingan nazariy va metodik yo‘nalishlar asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantiruvchi mashqlarni faqat alohida topshiriqlar yig‘indisi sifatida emas, balki o‘zaro bog‘langan, bosqichma-bosqich murakkablashadigan tizim sifatida o‘rganish zarurligi kelib chiqadi. Ushbu maqolaning asosiy yo‘nalishi ham shu metodik ehtiyojga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo‘naltirilgan, faoliyatga asoslangan va kommunikativ yondashuvlarning o‘zaro uyg‘unligi tashkil etadi. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv o‘quvchilarning nutqiy imkoniyatlari, qiziqishlari va individual farqlarini hisobga olishni nazarda tutadi. Faoliyatga asoslangan yondashuv til haqidagi bilimlarni amaliy nutqiy harakatlar orqali o‘zlashtirishni, kommunikativ yondashuv esa til birliklarini muloqot maqsadiga muvofiq qo‘llashni ko‘zda tutadi.

Tadqiqot doirasida ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, pedagogik umumlashtirish va mashqlarni didaktik mezonlar asosida tasniflash usullaridan foydalanish nazarda tutiladi [9]. Mashqlar quyidagi mezonlar bo‘yicha ko‘rib chiqiladi: kommunikativ maqsadning aniqligi, topshiriqning o‘quvchi yoshiga mosligi, nutqiy faoliyat turlarini qamrab olishi, mustaqil fikrlashga undashi, muloqot vaziyatiga mosligi va natijani baholash imkoniyati [10].

Taklif etilayotgan mashqlar tizimi to'rt guruhni qamrab oladi: reproduktiv mashqlar — til materialini tanish va namunaga muvofiq qo'llash; konstruktiv mashqlar — berilgan til birliklaridan yangi gap va matn tuzish; produktiv mashqlar — muayyan vaziyatda mustaqil fikr bildirish; ijodiy-kommunikativ mashqlar — suhbat, munozara, rolli o'yin yoki hikoya yaratish orqali muloqotga kirishish. Ushbu ketma-ketlik qat'iy va barcha sinflar uchun bir xil qo'llanadigan sxema emas, balki o'quvchilarning tayyorgarligiga qarab moslashtiriladigan metodik model sifatida qaraladi.

Mashqlar samaradorligini baholash uchun fikrning mazmuniy aniqligi, nutqning izchilligi, lug'at vositalaridan foydalanish, suhbatdoshni tinglash va javob qaytarish, imlo hamda grammatik me'yorlarga rioya qilish mezonlari taklif etiladi. Mazkur mezonlar o'qituvchiga o'quvchining faqat grammatik bilimini emas, balki muloqotdagi amaliy ishtirokini ham kuzatish imkonini beradi [11].

Mazkur maqolada taqdim etilayotgan metodik model nazariy tahlil va metodik umumlashtirishga asoslangan. Agar tajriba-sinov natijalari, o'quvchilar ishlari yoki kuzatuv ma'lumotlari alohida to'plangan bo'lmasa, model samaradorligi isbotlangan empirik natija sifatida emas, balki keyingi amaliy tekshiruv uchun taklif etilayotgan yechim sifatida talqin qilinishi lozim.

Natijalar

Adabiyotlar va metodik yondashuvlar tahlili asosida boshlang'ich sinf ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun mashqlarni yagona maqsadga yo'naltirilgan tizim sifatida tashkil etish taklif qilinadi. Ushbu tizimning asosiy xususiyati o'quvchini til materialini tanish va takrorlashdan mustaqil nutq yaratish hamda muloqotda faol ishtirok etish darajasiga bosqichma-bosqich olib chiqishdan iborat.

Taklif etilayotgan tizimda mashqlar to'rt guruhga ajratiladi.

1-rasm. Kommunikativ kompetensiyani rivojlantiruvchi mashqlar tizimi

1.

Reproduktiv mashqlar

Til materialini tanish va namunaga muvofiq qo'llash

- Til birliklarini qayta tiklash va takrorlash
- Namunaga asoslanib gap tuzish
- O'rganilgan matn yoki dialogni takrorlash

2.

Konstruktiv mashqlar

Gap va matnni mustaqil shakllantirish

- So'zlardan gap tuzish
- Berilgan mavzu asosida kichik matn tuzish
- Matn qismlarini to'g'ri tartiblash va bog'lash

3.

Produktiv mashqlar

Mustaqil fikr bildirish va nutq yaratish

- Berilgan mavzu bo'yicha erkin matn yozish
- Rasm yoki vaziyat asosida og'zaki/yozma hikoya tuzish
- O'z fikrini dalillar bilan ifodalash

4.

Ijodiy-kommunikativ mashqlar

Muloqot, fikr almashish va vaziyatga mos javob berish

- Dialog va munozara tashkil etish
- Vaziyatga mos javob tanlash va asoslash
- Turli kommunikativ vaziyatlarda nutqiy faoliyatni olib borish

Manba: muallif tomonidan nazariy-metodik tahlil asosida ishlab chiqilgan.

1. Reproduktiv mashqlar. Bu mashqlar o'quvchilarning so'z, so'z birikmasi va gap namunalarini anglashiga hamda ularni belgilangan vaziyatda qayta qo'llashiga xizmat qiladi. Masalan, berilgan so'zlar ishtirokida gap tuzish, matndan muayyan ma'nodagi so'zlarni topish, savollarga matn asosida javob berish kabi topshiriqlar o'quvchining dastlabki nutqiy tayyorgarligini mustahkamlaydi. Bunday mashqlar mustaqil muloqotning yakuniy maqsadi emas, balki keyingi faoliyat uchun tayanch hisoblanadi [12].

2. Konstruktiv mashqlar. Ushbu guruhga gaplarni mazmunan to'ldirish, berilgan so'zlardan izchil matn tuzish, matn qismlarini tartibga solish va savollarga mustaqil javob shakllantirish kabi topshiriqlar kiradi. Konstruktiv mashqlar o'quvchidan til birliklarini tanlash, ularni o'zaro bog'lash va fikrni mantiqiy ifodalashni talab qiladi.

3. Produktiv mashqlar. Produktiv topshiriqlarda o'quvchi o'z bilimlari va tajribasiga tayangan holda mustaqil nutq yaratadi. Rasm asosida hikoya tuzish, voqea haqida fikr bildirish, matnga sarlavha tanlash va tanlovini izohlash shular

jumlasidandir. Bu jarayonda o'quvchining lug'at boyligi, fikr izchilligi va mazmunni mustaqil shakllantirish ko'nikmalari namoyon bo'ladi.

4. Ijodiy-kommunikativ mashqlar. Mazkur mashqlar real hayotga yaqin muloqot vaziyatlarini modellashtirishga asoslanadi. Juftlikda suhbat qurish, rol o'yinlarda qatnashish, muayyan muammoga yechim taklif qilish va guruhda fikr almashish o'quvchilarning tinglash, savol berish, javob qaytarish va suhbatdosh fikriga munosabat bildirish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mashqlarni tanlashda ularning shakli bilan birga, qanday nutqiy natijani yuzaga keltirishi ham hisobga olinishi kerak. Masalan, dialogik nutqni rivojlantirish uchun savol-javob va rol o'yinlar, monologik nutqni rivojlantirish uchun hikoya tuzish va voqeani izchil bayon qilish, tinglab tushunishni rivojlantirish uchun esa eshitilgan matn mazmunini qayta ifodalash kabi topshiriqlardan foydalanish mumkin. Yozma nutqni rivojlantirishda esa matn yaratish, tahrirlash va mazmuniy izchillikni tekshirish mashqlari muhim o'rin tutadi [13].

Natijalarni tahlil qilish uchun kommunikativ kompetensiyaning quyidagi ko'rsatkichlari taklif etiladi: fikrning mazmunan to'liqligi, nutqiy izchillik, vaziyatga mos til vositalarini tanlash, suhbatdoshni tinglash va muloqotni davom ettirish, shuningdek, grammatik hamda imlo me'yorlariga rioya qilish. Ushbu ko'rsatkichlar asosida o'qituvchi o'quvchilarning individual rivojlanishini kuzatishi va keyingi mashqlarni ularning ehtiyojlariga moslashtirishi mumkin.

Shunday qilib, tahlil natijasida kommunikativ kompetensiyaning rivojlantirishga qaratilgan mashqlar tizimining mazmuni, guruhlari, qo'llash yo'nalishlari va baholash mezonlari metodik jihatdan tizimlashtirildi. Bu xulosalar nazariy-metodik tahlil natijasidir; ularning amaliy samaradorligini aniqlash uchun sinf sharoitida tajriba-sinov ishlari o'tkazilishi lozim.

Muhokama

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyaning rivojlantirish mashqlar sonini ko'paytirish bilangina ta'minlanmaydi. Muhim jihat — mashqlarning o'quv maqsadiga muvofiqligi, o'zaro izchilligi va o'quvchini faol

nutqiy harakatga jalb etishidir. Agar topshiriq o'quvchidan faqat tayyor qoidani eslashni talab qilsa, u til haqidagi bilimni tekshirishi mumkin, biroq mustaqil muloqot ko'nikmasini to'liq namoyon etmaydi. Shu sababli reproduktiv mashqlarni konstruktiv, produktiv va ijodiy-kommunikativ topshiriqlar bilan to'ldirish maqsadga muvofiq.

Taklif etilgan tizimning muhim xususiyati til bilimlari va nutqiy faoliyat o'rtasidagi aloqani kuchaytirishdir. Masalan, o'quvchi gap bo'laklari yoki so'z turkumlarini o'rganayotganda faqat ularni aniqlash bilan cheklanmasdan, tegishli til birliklaridan foydalanib matn tuzishi, fikrini izohlashi yoki suhbatda qatnashishi mumkin. Bunday integratsiya grammatik bilimlarni kommunikativ maqsadlarda qo'llash imkoniyatini kengaytiradi.

Mashqlarni loyihalashda yosh xususiyatlarini ham e'tibordan chetda qoldirmaslik kerak. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qisqa, tushunarli, ko'rgazmali vositalar bilan boyitilgan va kundalik hayotga yaqin topshiriqlar samarali metodik sharoit yaratishi mumkin. Shu bilan birga, topshiriqlar murakkabligi o'quvchining mavjud nutqiy imkoniyatlaridan kelib chiqib belgilanadi. Ayrim o'quvchilarga tayanch so'zlar, savollar yoki gap boshlanishlari yordam berishi mumkin; boshqalarga esa mustaqil matn yaratish va fikrini asoslashga qaratilgan murakkabroq vazifalar beriladi [14].

Kommunikativ kompetensiyani baholashda faqat imlo va grammatik xatolarni hisoblash yetarli emas. O'quvchining fikrni tushunarli bayon qilishi, suhbatdosh fikriga munosabat bildirishi, mavzudan chetga chiqmasligi va muloqotni davom ettira olishi ham hisobga olinishi lozim. Bunda mezonlar o'quvchilarga oldindan tushuntirilsa, o'z faoliyatini tahlil qilish va o'zaro baholash imkoniyatlari ham kengayadi.

6. Kommunikativ kompetensiyani rivojlantiruvchi mashqlarni amaliy qo'llash modeli

1.

1-bosqich. Maqsadni belgilash

Dars mavzusi va shakllantiriladigan nutqiy ko'nikmani aniqlash

- Darsning kommunikativ maqsadini belgilash
- Shakllantiriladigan nutqiy ko'nikmalarni aniqlash (tinglab tushunish, gapirish, o'qish, yozish)
- Kutilayotgan natijani belgilash

2.

2-bosqich. Mashqlarni tanlash

O'quvchilar yoshi va tayyorgarligiga mos topshiriqlarni saralash

- Reproduktiv, konstruktiv, produktiv va ijodiy-kommunikativ mashqlarni tanlash
- O'quvchilarning yosh xususiyatlari va til darajasini hisobga olish
- Mashqlarni dars mavzusi va real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash

3.

3-bosqich. Kommunikativ faoliyat

Juftlikdagi suhbat, matn tuzish, muammoli vaziyat va rolli o'yinlar

- Mashqlarni individual, juftlik va guruhda bajarish
- Muloqotga yo'naltirilgan vaziyatlar yaratish
- Matn tuzish, muammoli vaziyatlarni hal qilish, rolli o'yinlardan foydalanish
- O'quvchilarning erkin fikrlash va nutqiy faolligini qo'llab-quvvatlash

4.

4-bosqich. Baholash va teskari aloqa

Nutqiy natijalarni mezonlar asosida tahlil qilish va keyingi vazifalarni belgilash

- O'quvchilarning nutqiy faoliyatini belgilangan mezonlar asosida baholash
- Javoblarni tahlil qilish, xatolar ustida ishlash
- Bajargan ish bo'yicha teskari aloqa berish
- Keyingi darslar uchun vazifalarni rejalashtirish

2-rasm. Kommunikativ mashqlar tizimini dars jarayoniga tatbiq etish bosqichlari. Muallif tomonidan ishlab chiqilgan metodik model.

Shu bilan birga, taklif etilgan mashqlar tizimini barcha sinflar va barcha mavzularga o'zgartirishsiz tatbiq etish to'g'ri bo'lmaydi. Mashqlarning mazmuni o'quv dasturi, dars mavzusi, sinf darajasi va o'quvchilarning tayyorgarligiga muvofiq moslashtirilishi zarur. Kelgusidagi empirik tadqiqotlarda boshlang'ich va yakuniy diagnostika natijalarini qiyoslash, o'quvchilar nutqiy mahsulotlarini mezonlar asosida tahlil qilish va o'qituvchi kuzatuvlarini hisobga olish taklif etilgan modelning samaradorligini aniqroq baholashga yordam beradi.

Xulosa

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish o'quvchilarning til haqidagi bilimlarini amaliy nutqiy faoliyat bilan bog'lashni talab etadi. Shu sababli mashqlarni tanlashda nafaqat grammatik materialni o'zlashtirish, balki tinglash, tushunish, fikrni og'zaki va yozma ifodalash hamda muloqot jarayonida tegishli til vositalaridan foydalanish imkoniyatlari ham hisobga olinishi lozim.

Maqolada kommunikativ kompetensiyani rivojlantiruvchi mashqlar reproduktiv, konstruktiv, produktiv va ijodiy-kommunikativ guruhlariga ajratildi. Ularning oʻzaro izchil qoʻllanishi oʻquvchilarning dastlabki bilimlarini mustahkamlash, mustaqil gap va matn tuzish, fikr bildirish hamda muloqot vaziyatlarida faol qatnashishiga yoʻnaltirilgan metodik model sifatida asoslandi. Bunda mashqlarni oʻquvchilarning yoshi, nutqiy tayyorgarligi va taʼlim maqsadiga muvofiq tanlash muhim shart hisoblanadi.

Tahlil asosida kommunikativ kompetensiyani baholashda fikrning mazmuniy aniqligi, nutqning izchilligi, lugʻat vositalaridan foydalanish, tinglash va javob qaytarish, muloqot vaziyatiga moslashish hamda til meʼyorlariga rioya qilish mezonlarini birgalikda qoʻllash tavsiya etildi. Ushbu yondashuv oʻquvchining rivojlanishini faqat grammatik bilimlar bilan emas, balki amaliy nutqiy faoliyat orqali ham kuzatish imkonini beradi.

Umuman olganda, kommunikativ kompetensiyani rivojlantiruvchi mashqlar tizimini samarali tashkil etish uchun topshiriqlarni maqsadli tanlash, ularni bosqichma-bosqich murakkablashtirish va muntazam tahlil qilish zarur. Keyingi tadqiqotlarda mazkur metodik modelni boshlangʻich sinflarda tajriba-sinovdan oʻtkazish, oʻquvchilarning nutqiy mahsulotlarini belgilangan mezonlar asosida baholash va natijalarni qiyosiy tahlil qilish muhim ilmiy-amaliy vazifa boʻlib qoladi.

ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. J. Dewey. How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process. Boston — D. C. Heath and Company — 1933.
2. J. S. Bruner. The Process of Education. Cambridge, Massachusetts — Harvard University Press — 1960.
3. K. Qosimova, S. Matchonov, X. Gʻulomova, Sh. Yoʻldosheva, Sh. Sariyev. Ona tili oʻqitish metodikasi. Toshkent — “Bayoz” — 2022. — 304 b. [Nashr maʼlumotlarini tekshirish lozim.]

4. O'g'li, Z. J. G. (2023). ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA KLASSTER METODLARIDAN FOYDALANISH. *Science and innovation*, 2(Special Issue 4), 76-79.
5. Zokirov, J. (2022). THE IMPORTANCE OF STRENGTHENING LESSONS IN STUDENTS'MOTHER TONGUE AND READING LITERACY. *Academic research in modern science*, 1(9), 344-348.
6. ZOKIROV, J. (2022). BOSHLANG 'ICH SINF ONA TILI DARSLIKLARIDA MASHQLARNING XUSUSIYATLARI.". *ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" международный научно-методический журнал*, 2(2).
7. Zokirov, J. (2023). SIFATLI TA'LIM BERISHDA ZAMONAVIY ONA TILI VA O 'QISH SAVODXONLIGI DARSLIGINING ROLI. *Interpretation and researches*, 2(1).
8. Rustam Sayfiddinovich Xurramov, Javohir Gaybullo Ogli Zokirov, & Muhammadsiddiq Sayfiddinovich Xurramov (2021). USE OF THE HERITAGE OF CENTRAL ASIAN THINKERS IN THE FORMATION OF ETHNOPEDAGOGICAL, ETHNOGRAPHIC VIEWS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Scientific progress*, 2 (7), 846-853.
9. Zokirov, J. G. O. (2023). ZAMONAVIY ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI FANINING YANGILANISHI, MAZMUNI VA AHAMIYATI. *Academic research in educational sciences*, 5(NUU conference 3), 90-96.
10. Javohir G'aybullo o'g, Z. (2025). The Importance of Effective Use of Exercise Types in Primary Education Mother Tongue Lessons. *International Journal of Diversity and Multiculturalism*, 2(1), 63-67.
11. Rustam Sayfiddinovich Xurramov, Javohir Gaybullo Ogli Zokirov, & Matluba Karim Qizi Temirova (2021). ETHNOPEDAGOGICAL FUNDAMENTALS OF DEVELOPING INTEREST IN NATURAL AESTHETICS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Scientific progress*, 2 (7), 832-839.

12. Javohir G'aybullo o'g, Z. (2025). The Importance of Visual Methods in Increasing Primary School Students' Interest in the Mother Tongue. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 43, 168-171.
13. Zokirov, J. (2025). BOSHLANG 'ICH SINF O 'QUVCHILARINING LUG 'AT BOYLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN MASHQLAR. *MULTIDISCIPLINARY JOURNAL: FUNDAMENTAL RESEARCH SCIENTIFIC JOURNAL*; Vol. 1 No. 1 (2025): *MULTIDISCIPLINARY JOURNAL: FUNDAMENTAL RESEARCH SCIENTIFIC JOURNAL*; 24-28.
14. Zokirov, J. (2024, January). TYPES OF METHODS USED IN ELEMENTARY READING LESSONS. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON ANALYSIS OF MATHEMATICS AND EXACT SCIENCES*; Vol. 1 No. 1 (2024): *INTERNATIONAL CONFERENCE ON ANALYSIS OF MATHEMATICS AND EXACT SCIENCES*; 52-56. Center for Tech and Media Research.